

Никифоренко В.Г. д.е.н.,
професор кафедри управління персоналом та економіки праці
Одеський національний економічний університет
nikiforenj@te.net.ua
Кравченко В.О., к.е.н.,
професор кафедри менеджменту організацій та ЗЕД
Одеський національний економічний університет
kafedra.men@mail.ru

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ – ПІДГРУНТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація

Розглянуті питання активізації інноваційного розвитку як підґрунтя економічної безпеки підприємства. Доведено взаємозв'язок між економічною безпекою та інноваційним розвитком підприємства. Визначено дію чинників, що стримують інноваційний розвиток та загрожують економічній безпеці українських підприємств.

Ключові слова: *інновації, інноваційний розвиток, економічна безпека, служба економічної безпеки.*

Аннотация

Рассмотрены вопросы активизации инновационного развития как основы экономической безопасности предприятия. Доказана взаимосвязь между экономической безопасностью и инновационным развитием предприятия. Определено действие факторов, которые сдерживают инновационное развитие и угрожают экономической безопасности украинских предприятий.

Ключевые слова: *инновации, инновационное развитие, экономическая безопасность, служба экономической безопасности.*

The summary

Questions of activization of innovative development as bases of economic safety of the enterprise are considered. The interrelation between economic safety and innovative development of the enterprise is proved. Action of factors which constrain innovative development is defined and threaten economic safety of the Ukrainian enterpris.

Keywords: *innovations, innovative development, economic safety, service of economic safety.*

Вступ. В сучасному світі підприємствам належить основна роль у реалізації програми технологічного оновлення економіки країни. Сьогодні управління інноваційним розвитком підприємства є вже не одиничним актом впровадження нововведення, а уявляє собою цілеспрямовану систему заходів щодо генерування й розробки ідей та комерціалізації інновацій.

У ринкових умовах господарювання підприємство як відкрита система функціонує у складному, нестабільному та динамічному зовнішньому середовищі, яке розставляє нові акценти в процесі управління підприємством, виводячи на перший план його кількісні та якісні властивості щодо здатності до самовиживання та забезпечення розвитку в умовах дестабілізуючої дії непередбачуваних та важкопрогнозованих зовнішніх і внутрішніх факторів. В такому контексті природно закономірним є відмова від екстенсивного шляху економічного розвитку і перехід до якісних перетворень виробничого потенціалу засобами активізації інноваційного розвитку як основи економічної безпеки підприємства зокрема і держави в цілому. Саме тому, проблема формування стану економічної безпеки підприємства знаходиться у площині наукового дослідження сучасних проблем активізації інноваційного розвитку та перебуває у просторі підвищеної уваги вітчизняних і зарубіжних науковців.

Серед сучасних науковців, що досліджують питання управління інноваційною діяльністю підприємств, слід відзначити вагомий доробок О. Амоші, О. Арефєвої, М. Войнаренка, А. Воронкової, А. Гриньова, Ю. Гончарова, В. Дорофійєнка, С. Ілляшенка, М. Йохни, Л. Лисенко, С. Лобунська, М. Портера, А. Поручника, В. Стадник, О. Орлова, Л. Федулової С. Шкарлет, О. Ястремська та інших. Важливе місце у їх дослідженнях займають і проблеми забезпечення ефективності інноваційної діяльності. Проте найчастіше звертається увага на ефективність інновацій як кінцевого результату їх комерціалізації. Однак не менш важливими є й питання взаємозв'язку економічної безпеки та інноваційного розвитку підприємства.

Постановка задач. Активна інноваційна діяльність обумовлює формування конкурентних переваг підприємства, що дозволяє йому успішно функціонувати на ринку. Інновації виступають першоджерелом інноваційного процесу, що об'єднує науку, техніку, економіку у контексті поступової заміни старої техніки.

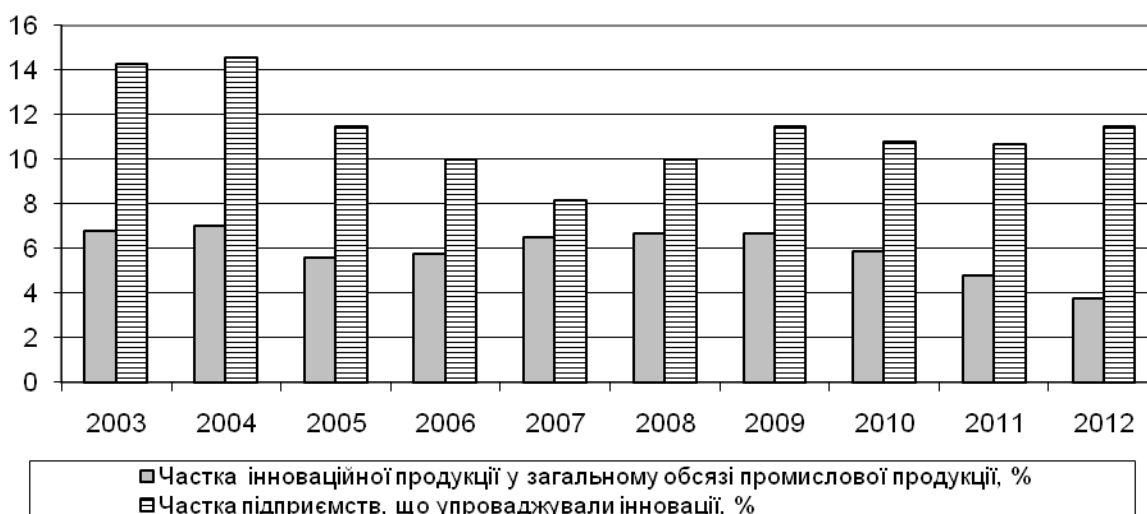
Як зазначає С. Лобунська «процеси впровадження інновацій в господарську діяльність підприємств напряму пов'язані з додатковими економічними ризиками, які призводять до зниження загального рівня показників економічної безпеки підприємства (ЕБП). З іншого боку відсутність інновацій в діяльності підприємства сама виступає фактором неабиякого ризику та загроз для підприємства» [1, с. 55]. Заслуговує на увагу точка зору С. Шкарлет щодо формування економічної безпеки підприємств засобами активізації їх інноваційного розвитку [2, с. 42]. Саме тому питання активізації інноваційною діяльністю підприємства в загальній системі ЕБП є сьогодні вельми актуальним .

В контексті вищевикладеного постає питання визначення сутності поняття економічна безпека інноваційної діяльності підприємства. Як зазначає О. Ястремська: «Економічна безпека інноваційної діяльності підприємства – це стан ефективного використання його ресурсів та ринкових можливостей для запобігання погроз зовнішнього та внутрішнього середовища, які виникають в процесі планування, забезпечення та організації діяльності, пов'язаної з практичним використанням ідей, наукових досліджень та розробок, що сприяють підвищенню економічних та соціальних результатів господарювання на базі формування конкурентних переваг підприємства» [3, с.250].

Результати дослідження. Активізація інноваційної діяльності дозволяє здійснювати науково-конструкторські розробки та використовувати у виробничому процесі новітні технології та виробляти продукцію, що має конкурентні інноваційні характеристики (переваги). Кваліфікація промислово-виробничого персоналу впливає на якість продукції, його матеріальну та

нематеріальну умотивованість обумовлюють лояльне ставлення робітників до керівництва та підприємства взагалі, що сприяє забезпеченню безпеки в інформаційній сфері. Активізація інноваційного розвитку свідчить про досяжність поставлених цілей в цій галузі, що, в свою чергу, впливає на рівень економічної безпеки підприємства.

При відносному зростанні з 2008 року частки інноваційно активних підприємств спостерігається зменшення внеску результатів інноваційної діяльності у загальні обсяги реалізованої промислової продукції (рис.1).

Рис. 1. Динаміка показників інноваційної активності і результативності вітчизняних промислових підприємств [4, с. 9]

На відміну від країн, які постійно нарощуючи свій науковий і інноваційний потенціали, Україна, навпаки, його втрачає, знижуючи, відповідно, свою інвестиційну привабливість. Як свідчать дослідження компанії Battelle [5]. У порівнянні з докризовим 2007 р., світові валові R&D видатки зросли в 2013 р. на 38,6% (світові валові R&D видатки в 2007 р. становили 1123,9 млрд дол.), щодо українських валових інвестицій в інноваційну сферу економіки вони дорівнюють трьом мільярдам доларів. За показником 2013 р., це в 150 раз менше, ніж у США. Позитивним є те, що за показником R&D інвестицій Україна,

в 2013 р. є серед 40 країн, сумарні R&D видатки яких становили 97,4% світового показника.

Як зазначає провідний фахівець Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. Доброва НАНУ В. Головатюк, що беручи до уваги світові тенденції, і враховуючи взаємозв'язок між науковими дослідженнями й розробками з економічним ростом, складно пояснити неадекватне відношення до науки в українському суспільстві. За міжнародними оцінками, одне робоче місце в R&D секторі економіки забезпечує функціонування більш двох робочих місць в інших її сферах. Зокрема, за оцінками Battelle, в 2014 р. валові видатки на наукові дослідження й розробки в розмірі 465 млрд. дол. забезпечать функціонування в США 2,7 млн. робочих місць в R&D секторі економіки й додатково підтримають функціонування в інших секторах понад шести мільйонів робочих місць [6].

Саме тому дуже важливо забезпечити активізацію інноваційних процесів, а отже зростання робочих місць та формування конкурентних переваг як підґрунтя економічної безпеки підприємства.

У сучасних умовах процес успішного функціонування й економічного розвитку українських підприємств багато в чому залежить від удосконалювання їх діяльності в області забезпечення економічної безпеки. У якості основних чинників, що негативно впливають на безпеку підприємницької діяльності в Україні можна виділити наступні:

- активна участь представників влади в управлінні комерційною діяльністю підприємства;
- використання кримінальних структур для впливу на конкурентів;
- відсутність законодавчої бази, що дозволяють у повному обсязі протидіяти несумлінній конкуренції;
- відсутність у країні сприятливих умов для проведення науково-технічних досліджень;

- відсутність докладної й об'єктивної інформації про суб'єктів підприємницької діяльності й про їхнє фінансове становище;
- відсутність культури ведення справ у підприємницькій середовищі.

Поряд з такими складовими ЕБП як фінансова, техніко-технологічна, інтелектуальна й кадрова, політико-правова, екологічна слід розглядати інноваційну складову ЕБП. Основний зміст інноваційної складової полягає в тому, що вона має можливість впливати на інші складові й підвищувати рівень їх економічної безпеки через впровадження інновацій у виробництво й сферу управління. Управління ЕБП та ЕБП повинні розглядатися керівниками як динамічний процес, а не статичне явище, у зв'язку із чим діяльність служби економічної безпеки (СЕП), її структура й методи роботи визначаються особливостями самого підприємства й зовнішнього оточення, з яким воно взаємодіє. Основна робота СЗБ повинна ґрунтуватися на превентивній (упереджувальній) моделі, але якщо вплив погрози неможливо попередити, тоді слід мінімізувати заподіяний збиток за допомогою моделі активного реагування. І на результатах проведених робіт удосконалити й виправити методи превентивних заходів для запобігання збитку в майбутньому, адже попередити негативні прояви легше ніж боротися з їхніми наслідками.

Досвід розвинених країн доводить загальновизнаний факт, що саме технологічна революція є одним з тих чинників, які забезпечили цим країнам стабільний розвиток. В умовах глобальної конкуренції інноваційний фактор визначає парадигму економічного розвитку й сутність поняття економічної безпеки. Тому економічну безпеку підприємства не можна визначати лише як «стан захищеності» без урахування можливостей довгострокового розвитку на інноваційній основі.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати:

1. Активізація інноваційної діяльності забезпечує кількісне і якісне зростання підприємств. Однак потенціал інновації далеко не всі підприємства

можуть використати повною мірою, запізнюючись із виведенням інновацій, що знижує ефективність та зростання економічної безпеки підприємства.

Від того, наскільки активними є суб'єкти господарювання у створенні та комерціалізації інновацій залежить їх конкурентоспроможність та економічна безпека.

2. Підвищення економічної безпеки на засадах активізації інноваційного розвитку знаходиться в прямій залежності від інвестиційних можливостей підприємства. Відсутність вільного доступу до кредитних та інвестиційних ресурсів для більшості вітчизняних підприємств значно зменшила їх фінансові можливості, що ускладнило й до цього незначне фінансування інноваційних процесів, характерною рисою яких є великі загрози, пов'язані із неприйняттям інновацій ринком.

3. Основними бар'єрами на шляху активізації інноваційної діяльності в нашій державі є відсутність стійких інформаційних зв'язків між наукою і підприємницьким сектором, між різними сферами науки і технологій, галузями економіки, а також відсутність фінансової підтримки наукових і дослідних установ з боку держави і приватного сектору ще більше ускладнюють ситуацію.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є розробка методичного забезпечення оцінки внеску інноваційних стратегій підприємства в забезпечення його економічної безпеки та реалізації цілей інноваційного розвитку підприємств.

Література

1. Лобунська С. В. Підходи щодо формування показника інноваційної спроможності в загальній системі економічної безпеки підприємства / С. В. Лобунська // Вісник економіки транспорту і промисловості. № 39, 2012. – С. 55-59.

2. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія / С. М. Шкарлет. – К. : Книжк. Вид-во НАУ, 2007. – 415 с.

3. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: Навчальний посібник / Під заг. ред. д-ра економ. наук, професора Ястремської О. М., канд. екон. наук, доцента Верещагіної Г. В. – Х., ВД «ІНЖЕК» 2010. – 392 с.

4. Прилепа Наталія Валеріївна. Організаційно-структурне забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємства. Автор. канд. екон. наук.: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Хмельницький нац. ун-т. – Хмельницький, 2013. – 20 с.

5. *Global R&D funding forecast, 2014.*
http://www.battelle.org/docs/tpp/2014_global_rd_funding_forecast.pdf

6. Головатюк В. Инновационное развитие украинской экономики: мировой контекст. www.zn.ua. № 8 (154).